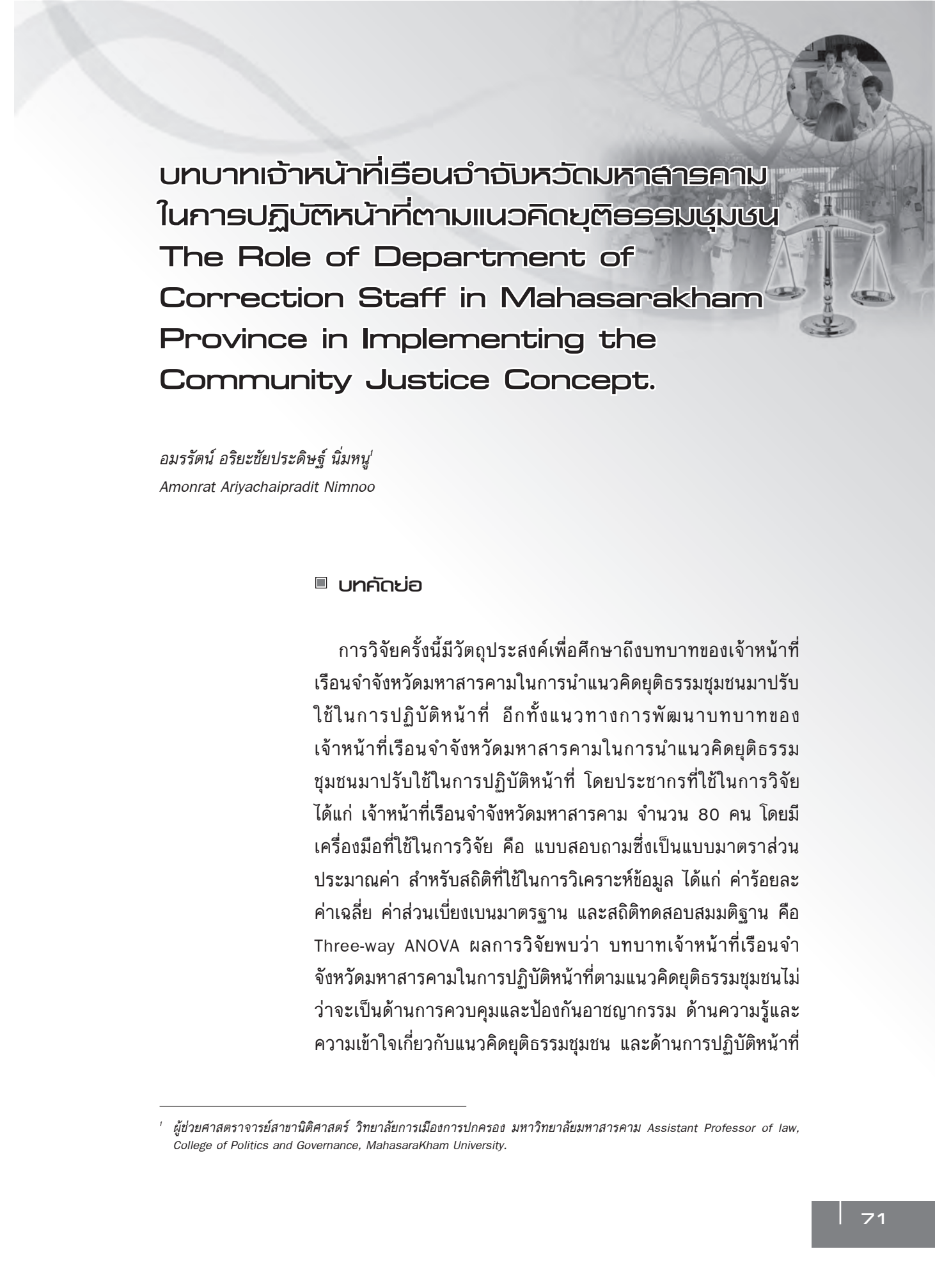

บทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชน The Role of Department of Correction Staff in Mahasarakham Province in Implementing the Community Justice Concept.

อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์ นิ่มหนู¹
Amonrat Ariyachaipradit Nimnool

■ บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการนำแนวคิดยุติธรรมชุมชนมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งแนวทางการพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการนำแนวคิดยุติธรรมชุมชนมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 80 คน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ Three-way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า บทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนไม่ว่าจะเป็นด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขานิติศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม Assistant Professor of law, College of Politics and Governance, Mahasarakham University.

ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามได้ให้ความสำคัญด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมเป็นอันดับแรกในส่วนของการเปรียบเทียบพบว่า

1) เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีเพศแตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

2) เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

3) เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

4) เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังนี้ คือ

1. ควรจัดให้มีการอบรมแนวคิดยุติธรรมชุมชนให้กับเจ้าหน้าที่เรือนจำและชุมชน เพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และชุมชนจะได้รู้เรื่องราวต่าง ๆ ให้ทันเหตุการณ์และการดำรงชีพที่ปลอดภัย และไม่เกิดปัญหาสังคม

2. ควรมีโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้ต้องขังและชุมชนทุกปี เพราะการจัดโครงการดังกล่าวจะทำให้ผู้ต้องขังและชุมชนได้ฝึกพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง และสามารถสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมถาวรได้ ส่งผลให้ชุมชนซึ่งเป็นส่วนสำคัญช่วยเหลือผู้พ้นโทษได้กลับมามีอาชีพ และส่งเสริมคุณภาพชีวิต

คำสำคัญ แนวคิดยุติธรรมชุมชน

■ ABSTRACT

This research aimed to investigate roles of the Mahasarakham prison officers in applying community justice concept into their duty operation and guidelines of adopting the community justice in the prison's operation efficiently. Research population consisted of 80 Mahasarakham prison officers. Research instrument was a rating-scale questionnaire. Statistics used in data analysis were percent, mean, S.D. and hypothesis tested used Three-way ANOVA. Results of the research showed that the roles of the Mahasarakham prison officers in operating duty in according with the community justice concept in the aspects of crime control and prevention, knowledge and understanding of community justice concepts and duty operation were at a high level; the officers paid the highest concern on crime control and prevention. The comparison revealed that:

1) The Mahasarakham prison officers with different genders did not have roles in Performing their duty in accordance with the community justice

in the aspects of crime control and prevention, knowledge and understanding of community justice and performing on duty differently.

2) The Mahasarakham prison officers with different ages did not have roles in Performing their duty in accordance with the community justice in the aspects of crime control and prevention, knowledge and understanding of community justice and performing on duty differently.

3) The Mahasarakham prison officers with different duty responsibilities did not have roles in performing their duty in accordance with the community justice in the aspects of crime control and prevention, knowledge and understanding of community justice and performing on duty differently.

4) The Mahasarakham prison officers with different genders work durations did not have roles in performing their duty in accordance with the community justice in the aspects of crime control and prevention, knowledge and understanding of community justice and performing on duty differently.

In conclusion, this research suggested that

1. The training of the community justice should be arranged for the prison officers and the community in order to create understanding about the concept and be able to adopt the knowledge in their work performing correctly and the community will be able to catch up with the changes, live securely and cause none social problem.

2. The projects and activities on ethic and morale development should be organized annually for prisoners and community; thus, they can create ethic and morale as their permanent behavior which will affect the community in assisting the prisoners after their releases to be back to their professions which will improve their life quality.

Keywords Community Justice

■ บทนำ

แนวคิดยุติธรรมชุมชน หมายถึงแนวคิดใหม่ในการป้องกันอาชญากรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวกับความยุติธรรมในรูปแบบ

ต่าง ๆ ในความรับผิดชอบของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหน่วยใดหน่วยหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันหรือในกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อคุณภาพชีวิตของชุมชน

ซึ่งจากคำจำกัดความของยุติธรรมชุมชนดังกล่าวจะเห็นว่ายุติธรรมชุมชนประกอบด้วยตัวละครอย่างน้อยสองฝ่าย ฝ่ายแรกคือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหน่วยใดหน่วยหนึ่ง ฝ่ายที่สองคือชุมชน ซึ่งการให้ความหมายของยุติธรรมชุมชนเช่นนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชนได้ง่ายยิ่งขึ้นองค์กรอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมากกว่าหนึ่งหน่วยงานจะเข้ามาทำงานร่วมกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตามช่องทางที่เปิดโอกาสให้ นั้นจะกระทำได้หรือไม่ ก็ตอบว่าได้ขึ้นอยู่กับปัญหาและเป้าประสงค์ของการแก้ปัญหานั้น ๆ ว่าชุมชนนั้นได้ร่วมกันตั้งเป้าประสงค์ที่ต้องการแก้ไขให้บรรลุไว้ที่เป้าประสงค์ และการที่จะบรรลุเป้าประสงค์นั้น ๆ ชุมชนมีประสบการณ์มาก่อนหรือมีความสามารถทำได้เองหรือไม่ หากไม่สามารถทำได้เองชุมชนจะประสานเพื่อดึงหน่วยงานใดหรือองค์กรใดเข้ามาร่วมทำงานด้วยบ้าง ด้วยเหตุผลข้อนี้ทำให้ยุติธรรมชุมชนอาจมีรูปแบบที่มีโครงสร้างง่าย ๆ ดังปรากฏตามคำจำกัดความดังกล่าวแล้วข้างต้นและนอกจากนี้ยุติธรรม

ชุมชนยังมีรูปแบบที่ค่อนข้างซับซ้อนที่มีองค์กรหรือหน่วยงานที่เข้ามาร่วมกันทำงานมากกว่าสองหน่วย และรูปแบบที่ซับซ้อนที่บูรณาการการทำงานร่วมกันแบบเบ็ดเสร็จครอบคลุมหน่วยงานที่จำเป็นที่ชุมชนจะต้องประสานดึงให้เข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อให้เป้าประสงค์ที่ชุมชนร่วมกันตั้งไว้นั้นบรรลุผลสำเร็จ “กระบวนทัศน์การมีส่วนร่วมของชุมชน”

ในประเทศไทย เมื่อ 20 ปีกว่าที่ผ่านมา ประสพการณ์ใหม่ที่ทุกภาคส่วนล้วนให้ความสนใจใน กระบวนทัศน์การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการพัฒนา “ความยุติธรรมทางสังคม” ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นผลมาจากการรณรงค์เกี่ยวกับประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน จนกลายเป็นบทบัญญัติสำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งเรียกกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ในช่วงการร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ภาคประชาชนใน “ระดับรากหญ้า” ให้ความสนใจมากที่จะเข้ามาร่วมในกระบวนการบริหารประเทศ ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติหลายข้อที่ทำให้ปรัชญาของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นเปลี่ยนจาก “ประชาธิปไตยแบบตัวแทน” (Representative Democracy) เป็น “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Democracy) รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้วางหลักการพื้นฐานในการเปลี่ยนแปลงประเทศไว้

หลายประการจากระบบราชการแบบดั้งเดิมที่เป็นต้นตอของการละเมิดสิทธิในทางการเมืองและการทุจริตคอร์รัปชันมาเป็นระบบการปกครองที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการตัดสินใจในอนาคตของตนเอง และยังได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารราชการและระบบยุติธรรมซึ่งต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม คุ่มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาครัฐ ส่งเสริมความเป็นอิสระของศาลและสร้างกลไกเพื่อให้กระบวนการบริหารราชการมีความโปร่งใส ส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นและแก่ชุมชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ในปัจจุบันก็นำหลักการเรื่องเหล่านี้ของรัฐธรรมนูญปี 2540 มาใช้ ดังนั้น การแก้ปัญหาอาชญากรรมโดยรัฐไม่ใช่เพียงแค่ “การใช้อำนาจควบคุม” อย่างเดียว การแก้ปัญหาอาชญากรรมที่แท้จริงคือ “การสร้างสังคมที่เป็นธรรม” เพราะสังคมที่ไม่เป็นธรรมเป็น “สาเหตุสำคัญ” ของการเกิดอาชญากรรม การสร้างสังคมให้เป็นธรรมและยุติธรรมจึงเป็นการแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่ต้นเหตุนั่นเอง มาตรการสำคัญ ๆ ในการสร้าง “สังคมให้เป็นธรรม” เช่น การให้การศึกษา การนันทนาการ การหางาน และการสร้างครอบครัวให้เข้มแข็ง สำหรับเด็ก ๆ มาตรการเหล่านี้ล้วนส่งผลดีต่อ

การควบคุมอาชญากรรม การสร้างสังคมที่เป็นธรรมยังยอมรับในหลักการให้ความช่วยเหลือและการสงเคราะห์แก่ผู้ใหญ่และเด็กที่กระทำผิดและหลักการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน “ทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และชนชั้น” จึงต้องย้ำเสมอว่า “ระบบยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพจะต้องพัฒนาทั้ง “ความยุติธรรมทางอาญา” และ “ความยุติธรรมทางสังคม” ไปพร้อม ๆ กัน” ดังนั้นเราจึงต้องปรับปรุง “ความยุติธรรมทางอาญา” ให้สามารถทำงานได้อย่าง “ยุติธรรม” “เป็นธรรม” และ “ปกป้องสิทธิและเสรีภาพ” นอกจากนี้ยังจะต้องปรับปรุง “ระบบสังคม” โดยใช้นโยบายพัฒนา “ความยุติธรรมทางสังคม” เพื่อสร้างเงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะทำให้ระบบยุติธรรมทางอาญาแบบดั้งเดิมสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งแนวคิด “ยุติธรรมชุมชน” ก็ถือเป็นส่วนสำคัญใน “ความยุติธรรมทางสังคม” นั่นเอง

สำหรับเรือนจำซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม ที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินระบบ “ความยุติธรรมทางอาญา” ในขั้นตอนสุดท้าย บทบาทของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำจึงมีส่วนสำคัญในการรักษาความยุติธรรมทางอาญาและขณะเดียวกันหากพวกเขาสามารถนำแนวคิดเรื่องความยุติธรรมทางสังคมมาปรับใช้เพื่อเสริมเข้ากับระบบการทำงานตามระบบยุติธรรมทาง

อาญาแบบดั้งเดิม ก็น่าจะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยสามารถเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามต่อการนำแนวความคิดยุติธรรมชุมชนมาปรับใช้ว่าจะเกิดผลประการใด

■ วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการนำแนวความคิดยุติธรรมชุมชนมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการนำแนวความคิดยุติธรรมชุมชนมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่

■ สมมติฐานในการวิจัย

เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มี เพศ อายุ หน้าที่ความรับผิดชอบและระยะเวลาการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน ด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน

■ วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 80 คน โดยกำหนดขนาดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปแจกให้เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามตอบแบบสอบถามเองและรอเก็บแบบสอบถาม

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถาม ทั้งหมด 80 ชุด ได้นำมาลงรหัสซึ่งจะผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลและจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้ใช้การแจกแจงของข้อมูลที่ทำการวิเคราะห์ สถิติ t-test และสถิติ F-test โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธี LSD ในกรณีที่ผลการวิเคราะห์ F-test

■ ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชน” ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรจำนวน 80 คน และได้ผลการวิจัยตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัยและสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

1. จากการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 80 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 72.5 ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบฝ่ายควบคุม จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 และมีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5

2. จากการทดสอบสมมุติฐานพบว่า บทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) โดยมีด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมเป็นอันดับแรก และรายด้าน พบว่า ในด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าการดำเนินตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนอยู่ที่คนในชุมชน มิใช่เพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้นมากที่สุด ($\bar{x} = 4.36$) ส่วนด้านการควบคุม

และป้องกันอาชญากรรม ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าประชาชนควรมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าหากประชาชนในชุมชนของท่านมีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชนและให้ความร่วมมือ จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของท่านมีประสิทธิภาพมากขึ้น มากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$)

3. จากการทดสอบเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนตามความคิดเห็นของประชากรในด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามของประชากรที่มีเพศ อายุ หน้าที่รับผิดชอบ และระยะเวลาการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ด้วยค่าสถิติ t-test กรณีจำแนกตามเพศของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม และทำการทดสอบด้วย สถิติ F-test กรณีจำแนกตามอายุ หน้าที่ความรับผิดชอบ และระยะเวลาการปฏิบัติงานโดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธี SLD ในกรณีที่ผลการวิเคราะห์ F-test พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีผลสรุป ดังนี้

3.1 เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีเพศแตกต่างกันพบว่า เพศหญิงมีความ คิดเห็นต่อบทบาท

เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนโดยรวมมากกว่าเพศชาย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประชากรทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนสูงสุดทั้ง 3 ลำดับ คือ ด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

3.2 เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีอายุแตกต่างกัน พบว่าประชากรที่มีอายุ 20-30 ปี อายุ 31-40 ปี อายุ 41-50 ปี อายุ 51-60 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าประชากรทั้งห้ากลุ่มอายุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนสูงสุด 2 ลำดับ คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม

3.3. เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน พบว่าประชากรที่มีหน้าที่ความ

รับผิดชอบฝ่ายบริหารทั่วไป ฝ่ายควบคุม ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ ฝ่ายฝึกอบรม ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง และฝ่ายอื่น มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3.4 เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน พบว่าประชากรที่ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 1 - 2 ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและประชากรที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานน้อยกว่า 1 ปี ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3 - 4 ปี ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 5 ปี ขึ้นไป ความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

■ สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนจำนวน 80 คน ในด้านการควบคุมและป้องกัน

อาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมเป็นอันดับแรก

2. เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน

3. เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน

4. เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชนและด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน

5. เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิด ยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกัน อาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชนและด้านการ ปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

■ อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนในด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคาม พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามได้ให้ความสำคัญด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมเป็นอันดับแรก อาจเป็นเพราะการแก้ปัญหาอาชญากรรมโดยรัฐไม่ใช่เพียงแค่การใช้ อำนาจควบคุมอย่างเดียว การแก้ปัญหาอาชญากรรมที่แท้จริง ต้องเป็นการสร้างสังคมที่เป็นธรรมด้วย เพราะสังคมที่ไม่เป็นธรรมเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดอาชญากรรม การสร้างสังคมให้เป็นธรรมและยุติธรรมจึงเป็นการแก้ปัญหา และการป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่ต้นเหตุ

นอกจากนี้ การสร้างสังคมที่เป็นธรรมยังยอมรับในหลักการให้ความช่วยเหลือ และการสงเคราะห์แก่ผู้กระทำความผิด และหลักการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และชนชั้น ดังนั้น ระบบยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพจะต้องพัฒนาทั้งความยุติธรรมทางอาญาและความยุติธรรมทางสังคม ไปพร้อม ๆ กัน (อังคณา บุญสิทธิ์. 2550: 85)

2. สำหรับเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีเพศแตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อาจเป็นเพราะในการปฏิบัติงานเรือนจำอาจมีปัญหาด้านพฤติกรรมผู้ต้องขังและการหลบหนีจากเรือนจำฯลฯ จึงต้องคลุกคลีกับงานอาชญากรรมในคุกซึ่งซึ่งเป็นอาชีพที่ค่อนข้างมีความเสี่ยง เจ้าหน้าที่ในเรือนจำจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2550:129)

3. ส่วนเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกัน

อาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชนและด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย โดยส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีช่วงอายุ 31-40 ปี อาจเป็นเพราะการปฏิบัติงานในเรือนจำต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจกันในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ เจ้าหน้าที่เรือนจำจึงต้องมีวิธีการประสานงานแบบต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยสะดวกและเรียบร้อย (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. 2540: 150)

4. เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย โดยส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบฝ่ายควบคุม อาจเป็นเพราะการดำเนินงานของเรือนจำซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นภารกิจหนึ่งของรัฐซึ่งถือว่าเป็นการ

จัดการบริการสาธารณะ (public service) ของรัฐให้แก่ประชาชน เจ้าหน้าที่เรือนจำจึงต้องประสานงานร่วมกัน (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. 2540: 98)

5. เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชน และด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย โดยส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 5 ปีขึ้นไป อาจเป็นเพราะระยะเวลาการปฏิบัติงานไม่ว่าจะมากหรือน้อยแค่ไหนจำเป็นต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน ช่วยลดความสับสนและระงับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและฟื้นฟูสัมพันธภาพโดยรวม นับเป็นความจำเป็นที่ทุกคนในหน่วยงานจำเป็นต้องประสานงานกันเพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้น ยอมรับคำแนะนำต่าง ๆ รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

■ ข้อเสนอแนะ:

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรจัดให้มีการอบรมแนวคิดยุติธรรมชุมชนให้กับเจ้าหน้าที่เรือนจำและชุมชนเพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชนและสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ซึ่งช่วยพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคาม

2. ควรมีโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้ต้องขังและชุมชนทุกปี เพราะการจัดโครงการดังกล่าวจะทำให้ผู้ต้องขังและชุมชนได้ฝึกพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องและสามารถสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมถาวรได้ ส่งผลให้ชุมชนซึ่งเป็นส่วนสำคัญช่วยเหลือผู้พ้นโทษได้กลับมามีอาชีพและส่งเสริมคุณภาพชีวิต

3. แม้บทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนในด้านการควบคุมและป้องกันอาชญากรรม ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดยุติธรรมชุมชนและด้านการปฏิบัติหน้าที่ในเรือนจำจังหวัดมหาสารคามจะอยู่ในระดับมากและไม่แตกต่างกัน ก็ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัด

มหาสารคามในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนโดยมีการติดตามการปฏิบัติงานและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อที่จะนำข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดมหาสารคามให้มีประสิทธิภาพต่อไป

■ บรรณานุกรม

กรมคุมประพฤติ. (2550). “การมีส่วนร่วมของประชาชน”ใน วารสารกรมคุมประพฤติ ปี 17 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2550 -มกราคม 2551. กรุงเทพฯ : กรมคุมประพฤติ

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. (2549). *ค้นเส้นทางสร้างความรู้ก้าวสู่ยุติธรรมชุมชน ถอดบทเรียนโครงการพลังเครือข่ายยุติธรรมชุมชนแก้ปัญหาอาชญากรรม*, กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, (2540). บทบาทการอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยชุมชนเพื่อชุมชน ใน ยุติธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ดร., จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ผศ.ดร., (2540). *บทบาทการอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยชุมชนเพื่อชุมชน* ใน ยุติธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม

คณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน. (2550). **กระบวนการทำงานชุมชน**. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม.

คณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรม. (2551). **การพัฒนาระบบติดตามประเมินผลภายในแบบเสริมพลัง**. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม

คณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรม. (2550), **รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องยุติธรรมชุมชน หนทางสู่สังคมแห่งความเป็นธรรม**. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม

ณัฐพงศ์ สุวรรณพาณิชย์.(2550). **การมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมชุมชน : ศึกษากรณีสำนักงานอัยการสูงสุด**. กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปราษฎ์ ปรัชญาพันธ์.(2552). **ความรู้และเจตคติที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมชุมชนของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์**. นครสวรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

พริยาภรณ์ รุกขชาติ.(2552). **ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รัชนี้ ศรีทาเกิด.(2552). **รูปแบบการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมเพื่อสร้างการยอมรับในวัฒนธรรมยุติธรรมชุมชนของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม**. กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รังสิต โลไทยสงค์.(2552). **กระบวนการยุติธรรมชุมชน: กระบวนทัศน์และกระบวนการเสริมสร้างสังคมแห่งความเป็นธรรม**. เชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วิระกิตต์ หาญปริพรรณ์: **กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งในการจัดการปัญหาเสพติดบ้านคลองจรเข้้อย ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา**, ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (คตส.). กรุงเทพฯ : กองทุนแม่ของแผ่นดิน

สุศักดิ์ ธนกิจอมร. (2553). **การศึกษาความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อยุติธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา**. กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2551). **รายงานผลการวิจัยเรื่อง เส้นทางสู่ยุติธรรมชุมชนภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร. กระทรวงยุติธรรม

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนัก
ปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2551). *การประเมิน
ผลโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำ
ยุทธศาสตร์ยุติธรรมจังหวัดเชิงบูรณาการ*.
กรุงเทพฯ : สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม

อรพินธ์ สุวัณณปุระ.(2551). *การจัดการ
ความขัดแย้งและอาชญากรรมโดยยุติธรรม
ชุมชน กรณีศึกษากำนันแม่ยางล้าน อำเภอกำแพง
แสน จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่. บัณฑิต
วิทยาลัยมหา วิทยาลัยแม่โจ้

อรพินธ์ สุวัณณปุระ และคณะ.(2551).
*รายงานผลการวิจัยเรื่อง โครงการยุติธรรม
ชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน จังหวัดเชียงใหม่
และลำพูน*. กรุงเทพมหานคร. กระทรวง
ยุติธรรม

อังคณา บุญสิทธิ์. (2551). *รายงานผล
การวิจัยเรื่อง มิติของงานยุติธรรมชุมชนใน
งานคุมประพฤติ*. กรุงเทพมหานคร.
กระทรวงยุติธรรม

อังคณา บุญสิทธิ์, หลักแนวคิด *เรื่อง
ยุติธรรมชุมชน*, เอกสารประกอบการ
สัมมนาเรื่องยุติธรรมชุมชนหนทางสู่สังคม
แห่งความเป็นธรรม 9 เมษายน 2550 ณ
ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล จัดโดย
กระทรวงยุติธรรม และโครงการพัฒนา
ระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุน
สนับสนุนงานวิจัย

อริศราวรรณ สมิตี. (2551). *บทบาทของ
คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยสันติวิธี*. ขอนแก่น.
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น

